

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

RSU
DARBA DROŠĪBAS
UN
VIDES VESELĪBAS
INSTITŪTA
ZINĀTNISKĀ
DARBĪBA

RSU
DARBA DROŠĪBAS
UN
VIDES VESELĪBAS
INSTITŪTA
ZINĀTNISKĀ
DARBĪBA

UDK 613.6:061 + 614.7:061] (474.3)

R 48

RSU Darba drošības un vides veselības institūta zinātniskā darbība
Rīgas Stradiņa universitāte, 2013 – 36 lpp.

Brošūra izdota ERAF projekta „Rīgas Stradiņa universitātes starptautiskās sadarbības aktivitāšu
veicināšana zinātnē un tehnoloģijās”,
Vienošanās Nr. 2010/0200/2DP/2.1.1.2.0/10/APIA/VIAA/006, ietvaros.

Zinātniskā redaktore: Ingrīda Kreile

Redaktore: Ginta Poriete

Maketētājs: Pēteris Gricenko

Vāka māksliniece: Iveta Bambere

Informācijas pārpublicēšanai nepieciešama RSU atļauja

© Rīgas Stradiņa universitāte, 2013

Dzirčiema 16, Rīga, LV 1007, Latvija

ISBN 978-9984-793-29-0

RSU aģentūra Darba drošības un vides veselības institūts (DDVVI) ir vadošais darba un apkārtējās vides zinātniski pētnieciskais un izglītojošais institūts Latvijā.

Institūta vēsture

DDVVI izveidošanās ir vairāku darba drošības un vides veselības jomā strādājošu institūciju ilgstošas sadarbības rezultāts. Šīs institūcijas ir Rīgas Stradiņa universitātes Higiēnas un arodslimību laboratorija un Aroda un vides medicīnas katedra, kā arī Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīcas Aroda un radiācijas medicīnas centrs.

Vēsturiski, 1949. gadā toreizējā Rīgas Medicīnas institūtā (vēlāk pārdēvēts par Latvijas Medicīnas akadēmiju, pēc tam par Rīgas Stradiņa universitāti) tika izveidota **Higiēnas katedra** (vēlāk tā tika pārdēvēta par Aroda un vides medicīnas katedru). 1966. gadā Rīgas Medicīnas institūta Centrālajā zinātniskās pētniecības laboratorijā tika noorganizēta **Higiēnas un arodslimību nodaļa (HASN)**.

Centrālā zinātniskās pētniecības laboratorija Higiēnas un arodslimību nodaļas speciālisti uzņēmumā (ap 1985. gadu)

Tās dibinātājs bija profesors Ļevs Izrailietis (1924–1980), kas ar viņam piemītošo entuziasmu un darba spējām lika arodveselības zinātniskos pamatus Latvijā. Laika gaitā abas minētās struktūras piedzīvojušas lielas pārmaiņas, bet nav mainījušas sākotnējos mērķus un uzdevumus: nodrošināt studentu un speciālistu apmācību un veikt zinātniskus pētījumus. Abas šīs struktūras 1992. gadā tiek apvienotas, izveidojot **Darba medicīnas institūtu**.

Jāatzīmē, ka 20. gadsimtā attīstītajās pasaules valstīs liela vērība tiek pievērsta nodarbināto darba drošībai un veselībai. Daļēji tas izskaidrojams ar darba rakstura maiņu – daudzu nodarbināto pāreju no rūpnieciskās ražošanas uz apkalpošanas sfēru, kā arī ar nepieciešamību uzlabot darba apstākļus. Tā kā ražošanas nozaru attīstības līmenis un strādājošo darba apstākļi pasaules valstīs atšķiras, arī darba medicīna attīstās dažādi. Daudzās industriālās valstīs 20. gadsimtā atvērtas arodslimību jeb darba medicīnas klīnikas, nodibināti dažādi arodveselības, darba higiēnas un darba medicīnas zinātniskās pētniecības institūti, kā arī līdzīga profila katedras universitātēs.

1953. gadā Paula Stradiņa Republikāniskajā klīniskajā slimnīcā (RKS) tiek izveidota 29. nodaļa, kas sākumā bija terapeitiskā nodaļa ar 45 gultām. 1969. gadā šajā nodaļā papildus atklāja gultas arodslimnieku izmeklēšanai un ārstēšanai, kā arī sarežģītu ārstnieciskās darba ekspertīzes jautājumu risināšanai. RKS konsultatīvajā poliklīnikā izveidoja arodslimību kabinetu un staru patoloģijas kabinetu, bet bioķīmijas laboratorijā sāka noteikt smagos metālus organisma bioloģiskajās vidēs. Šīs struktūrvienības kopīgiem spēkiem nodrošināja Latvijā arodslimību diagnosticēšanu un ārstēšanu. 1976. gadā, apvienojot minētās struktūrvienības, slimnīcā izveidoja **Republikas arodslimību centru (RAC)**.

20. gs. 80. gados Latvijā palielinājās pirmreizēji diagnosticēto arodslimību skaits. Šīs parādības cēlonis, no vienas puses, bija pārmaiņas likumdošanā, kuru dēļ kompensācijas arodslimību gadījumā saņēma arī pensijā aizgājušie slimnieki, no otras puses, nelabvēlīgie darba apstākļi daudzos Latvijas rūpniecības un lauksaimniecības uzņēmumos.

1986. gadā pēc Černobiļas atomelektrostacijas avārijas, kuras likvidēšanas darbos piedalījās vairāk nekā 6000 Latvijas iedzīvotāju, Latvijas mediķiem nācās risināt daudz jaunu problēmu, kas radās saistībā ar jonizējošās radiācijas iedarbību uz cilvēka organismu. Palielinoties arodslimnieku un Černobiļas AES avārijas seku likvidētāju skaitam, risināmo jautājumu loks kļuva sarežģītāks, tāpēc RAC tika vairākkārt reorganizēts un paplašināts. 1993. gadā RAC pārdēvēja par **Aroda**

un radiācijas medicīnas centru (ARMC). 1994. gadā uz tā bāzes tika izveidots **Latvijas valsts arodslimību un Černobiļas AES avārijas rezultātā radiācijas ietekmei pakļauto personu reģistrs.**

Mainoties prasībām arodslimību diagnostikas un ārstēšanas metodēm, kā arī zinātnisko pētījumu un apmācības nodrošināšanas metodēm, Latvijas Medicīnas akadēmijai (LMA) vadībai radās doma par moderna, minētos aspektus apvienojīga institūta dibināšanu. Lai izveidotu spēcīgu un modernu institūciju, kura spētu nodrošināt arī jauno prasību īstenošanu dzīvē, tika nolemts apvienot visas iesaistītās struktūras. Tā 1996. gadā LMA Darba medicīnas institūtu pārveidoja par **Darba un vides veselības institūtu.**

Paula Stradiņa Klīniskās slimnīcas Aroda un radiācijas medicīnas centru 1996. gadā kā asociētu struktūrvienību iekļāva Latvijas Medicīnas akadēmijas Darba un vides veselības institūtā. Šajā institūtā ietilpa:

- Higiēnas un arodslimību nodaļa (vadītāja *Dr. med.* Dagmāra Sprūdža), kurā bija arī vides ķīmijas grupa (vadītāja *Dr. med.* Mārite Ārija Baķe);
- Aroda un vides medicīnas katedra (vadītāja profesore Maija Eglīte).

Higiēnas un arodslimību nodaļas (HASN) uzdevums bija pētīt arodslimību rašanos un izstrādāt preventīvos pasākumus, tādējādi attīstot arodveselības zinātni. Īpaša uzmanība tika veltīta aroda alerģiskajām slimībām. Nodaļas darbinieki pirmie bijušajā Padomju Savienībā zinātniski pamatoja antibiotiku higiēnisko normēšanu pēc to specifiskās iedarbības un vairākām vielām ar alerģisku iedarbību izstrādāja normatīvus, kas noteica to maksimāli pieļaujamo koncentrāciju darba vides gaisā. 1970. gadā Ļevs Izrailietis aizstāvēja doktora disertāciju “Antibiotiku izraisītā aroda patoloģija rūpnieciskos apstākļos”. Profesors arī izveidoja arodveselības dienestu Latvijā. Viņš vadīja nodaļu 14 gadus līdz sava mūža pēdējai dienai – 1980. gada 6. augustam.

1980. gadā Higiēnas un arodslimību nodaļas vadību uzņēmās vecākā zinātniskā līdzstrādniece Maija Eglīte. 1987. gadā M. Eglīte Maskavā aizstāvēja doktora disertāciju “Putnkopju alerģiskās slimības”. 1990. gadā M. Eglīti ievēlēja par profesori Latvijas Medicīnas akadēmijas Higiēnas katedrā, un kopš tā laika viņa ir šīs katedras vadītāja.

Vislielākais darbinieku skaits HASN bija no 1976. līdz 1989. gadam, kad gan kā štata, gan kā līguma darbinieki tajā strādāja 35–47 cilvēki.

HASN zinātniskā darba virzieni bija darba higiēnas un arodslimību problēmu izpēte farmaceitiskajā un mikrobioloģiskajā rūpniecībā, darba apstākļu sanitāri higiēniskie pētījumi radioelektronikas, būvmateriālu, kokapstrādes u. c. uzņēmumos.

Tika veikts liels eksperimentāls darbs, lai noskaidrotu dažādu nelabvēlīgu darba vides faktoru iedarbību uz organismu (iedarbības atkarību no ekspozīcijas devas) un izstrādātu higiēnisko normatīvu pamatojumu 98 ķīmiskām vielām un produktiem. Katras bīstamās vielas normatīvam tika izstrādāta atbilstoša ķīmiskās noteikšanas metode, un 27 no šīm metodēm tika apstiprinātas kā metodiskie norādījumi.

Līdz ar straujajām pārmaiņām valstī pēc neatkarības atgūšanas arī Higiēnas un arodslimību nodaļā notika lielas pārmaiņas. 1990. gadā Centrālā zinātniskās pētniecības laboratorija tika likvidēta, bet Higiēnas un arodslimību laboratorija (HASL) darbību turpināja kā patstāvīga Latvijas Medicīnas akadēmijas struktūrvienība. Par tās vadītāju ievēlēja HASN vecāko zinātnisko līdzstrādnieci Dagmāru Sprūdžu, kas vadīja laboratoriju līdz 2008. gadam.

Apliecinot HASL kompetenci, 1996. gadā Latvijas Nacionālais akreditācijas birojs akreditēja laboratoriju atbilstoši LVS 45001, atzīstot to par kompetentu veikt darba vides fizikāli ķīmisko faktoru novērtēšanu.

Kopš 2002. gada HASL ir akreditēta atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17025:2005 standarta prasībām un tā ir kompetenta veikt vides gaisa un medicīnisko izstrādājumu fizikāli ķīmisko testēšanu, vides un darba vides fizikālo testēšanu. Viena gada laikā laboratorijas darbinieki testējuši darba vides riska faktorus vairāk nekā 200 uzņēmumos.

Ar starptautisko projektu atbalstu HASL ir iegādātas jaunas iekārtas ķīmisko vielu noteikšanai, apgaismojuma mērīšanai, trokšņa līmeņa noteikšanai, kā arī apgūtas jaunas darba vides riska faktoru vērtēšanas metodes. Pašlaik laboratorijā veic darba vides riska faktoru (ķīmisko vielu, trokšņa, vibrācijas, apgaismojuma, mikroklimata rādītāju, bioloģisko faktoru, ergonomisko un psihosociālo faktoru) novērtēšanu un mērījumus, arī drošības datu lapu sastādīšanu un rediģēšanu, kā arī nodrošina dažādu specifisko praktisko pētījumu un ekspertīžu veikšanu (piemēram, kosmētikas līdzekļu drošuma vērtējumu u. c.). 2008. gadā par HASL vadītāju ievēlēja Žannu Martinsoni.

2007. gadā, realizējot ES Pārejas projekta Nr.2004/006-245-03-01 „Darba drošības un veselības aizsardzības sistēmas turpmāka attīstība” (*Occupational*

Health and Safety System (further development)) ekspertu sagatavotos ieteikums par Latvijas darba aizsardzības institucionālās sistēmas pilnveidošanu, Darba un vides veselības institūtu pārveidoja par **RSU aģentūru "Darba drošības un vides veselības institūts,, (DDVVI).**

Par šā institūta direktores v. i. tika iecelta *Dr. habil. med.* profesore Maija Eglīte. Viņa institūtu vadīja no tā dibināšanas 1992. gadā līdz 2010. gadam, bet kopš 2010. gada institūta direktors ir *Dr. med.* Ivars Vanadziņš.

Darba drošības un vides veselības institūts turpināja strādāt līdzšinējā virzienā kopā ar savu struktūrvienību – Higiēnas un arodslimību laboratoriju, kā arī turpināja ciešu sadarbību ar RSU Aroda un vides medicīnas katedru, kura no 1992. līdz 2007. gadam bija iekļauta Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) Darba un vides veselības institūta sastāvā, bet kopš 2009. gada ir patstāvīga struktūrvienība, kā arī VAS Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Aroda un radiācijas medicīnas centru.

Kopā ar sadarbības partneriem no Zviedrijas, Dānijas un Lielbritānijas (1997. gads)

DDVVI pašreizējās funkcijas ietver virkni dažādu uzdevumu, kuri saistīti gan ar dažādu ar darba videi saistītu jautājumu zinātnisko izpēti, gan arī dažādu pakalpojumu un informatīvo aktivitāšu nodrošināšanu. Svarīgākās DDVVI funkcijas ir:

- pakalpojumu sniegšana valsts un pašvaldību iestādēm, kā arī privātpersonām vides veselības, darba drošības un veselības aizsardzības jomā;
- pētnieciskā darbība, kā arī ar pētnieciskās kvalifikācijas iegūšanu un paaugstināšanu saistīta darbība darba drošības un vides veselības jomā;
- RSU, valsts un starptautisku, teorētisku un praktisku pētījumu projektu un programmu sagatavošana, pieteikšana un piedalīšanās to īstenošanā;
- ar darba drošību un vides veselību saistītu mācību plānošana, sagatavošana un organizēšana valsts un pašvaldību iestādēm, RSU un tās struktūrvienībām, kā arī privātpersonām;
- informācijas sagatavošana un sniegšana valsts un pašvaldību iestādēm, RSU un tās struktūrvienībām, kā arī plašākai sabiedrībai un privātpersonām;

Darbs uzņēmumā, veicot riska faktoru mērījumus

- arodslimību agrīnas diagnostikas, arodslimnieku rehabilitācijas un atgriešanās darbā veicināšana;
- nodarbināto veselības stāvokļa, darbaspēju un dzīves kvalitātes uzlabošana.

Lai veiktu šīs funkcijas, DDVVI veic šādus uzdevumus:

- sagatavo zinātniskās pētniecības projektus un programmas, veic pētījumus darba drošības un veselības jomā;
- aktīvi piedalās vides zinātnes, vides un arodveselības nozaru veidošanā Latvijā, iesaistoties likumu, projektu un dažādu normatīvo dokumentu izstrādē, izveidojot higiēnas standartus un saskaņojot tos ar Eiropas Savienības normatīvo aktu prasībām;
- veido un uztur datu bāzes par darba vides riska faktoriem Latvijas uzņēmumos;
- veic toksikoloģiskus pētījumus, lai pārbaudītu ķīmisko vielu, bioloģisko preparātu, sadzīves ķīmikāliju, plaša patēriņa preču (krēmu, ziežu, laku u. c.), celtniecības materiālu un medicīnas izstrādājumu nekaitīgumu cilvēku veselībai;
- uzrauga darba vides stāvokli RSU telpās, informē darbiniekus par darba drošības un vides veselības jautājumiem un kaitīgo darba vides faktoru ietekmi uz veselību un arodslimību profilaksi;
- sagatavo un sniedz informāciju valsts un pašvaldību institūcijām, kā arī citām organizācijām par jautājumiem, kas saistīti ar darba drošību, veselības aizsardzību un vides veselību, nodrošinot gan speciālistiem, gan sabiedrībai nepieciešamo informāciju;
- nodarbojas ar darba vides riska faktoru mērīšanu un uztur ar to saistītās darbības nodrošināšanai nepieciešamo akreditēto darba vides riska faktoru mērījumu laboratoriju.

Katru gadu Darba drošības un vides veselības institūtā sadarbībā ar Aroda un vides medicīnas katedru, Latvijas arodslimību ārstu biedrību, Valsts darba inspekciju, kā arī dažādām starptautiskām institūcijām (piemēram, Ziemeļvalstu arodveselības apmācības institūtu NIVA u. c.) tiek organizēti speciāli **kursi** un **semināri**. Lektori ir Latvijā un ārvalstīs zināmi arodveselības jomas speciālisti, kas papildina savas zināšanas dažādos semināros,ursos, konferencēs, kā arī veic zinātnisko darbību un māca studentus.

Mūsdienu darba vides straujās pārmaiņas nosaka to, ka jebkuram šajā nozarē strādājošam pētniecības institūtam jānodrošina gan t. s. „tradicionālo” darba vides risku izpēti, gan arī jāiesaistās aktuālo darba aizsardzības problēmu izpētē. Pētījumu mērķiem šajā nozarē jāietver darba vides apstākļu un risku izpēti, to uzlabošanas un risku novēršanas iespējas, nodarbināto veselības stāvokļa novērtēšana un viņu darbaspēju un dzīves kvalitātes uzlabošana. Svarīgākie pētniecības darba mērķi ir saistīti arī ar arodslimību agrīnu diagnostiku, arodslimnieku rehabilitāciju un atgriešanos darbā. Jāatzīmē, ka nodarbināto veselību ietekmē ne tikai darba vides riska faktori, bet arī apkārtējā vide, kuras faktoru ietekmes izpēti un modelēšana arī ir svarīgs pētījumu mērķis.

Balstoties uz to, DDVVI pētnieciskā darba pašreizējā svarīgākā tematika ir:

- valstī biežāk sastopamo arodslimību cēloņu un norises izpēti;
- darba vides riska faktoru noteikšana un izpēti Latvijā svarīgākajās ražošanas nozarēs (farmaceitiskā rūpniecība, būvmateriālu ražošana, mežizstrāde, kokapstrāde u. c.);
- preventīvo pasākumu izstrāde;
- mazu jonizējošā starojuma devu iedarbība uz cilvēku organismu (vērtējot Černobiļas AES avārijas seku likvidētāju veselības stāvokli);
- metālu kā vides piesārņotāju indikatoru bioloģiskais monitorings;
- noturīgo organisko piesārņotāju noteikšana mātes pienā, asinīs;
- nanodaļiņu iedarbības uz organismu izpēti;
- gaisa kvalitāte telpās.

Mūsdienās rezultatīva un aktuāla pētnieciskā darbība nenotiek tikai vienā atsevišķā valstī, tāpēc DDVVI aktīvi iesaistīties arī starptautisku projektu pieteikumu gatavošanā un realizācijā. Nozīmīgākie ir gan dažādi Eiropas Savienības fondu finansētie projekti, gan arī sadarbības projekti ar ASV, Franciju un Lielbritāniju par Černobiļas AES avārijas seku likvidētāju veselības stāvokli, kā arī dažādi Ziemeļvalstīs realizēti projekti. Kopumā savas darbības laikā DDVVI ir piedalījies vairāk nekā 30 starptautisku projektu realizācijā.

Pēdējos 5 gados veikti 3 pētījumi ar Latvijas Zinātņu padomes finansējumu, īstenoti 12 starptautiskie pētniecības projekti (to skaitā Eiropas Savienības Ietvarprogrammu izcilības tīkla projekti, integrētie projekti un mērķorientētie zinātniskie projekti).

Pēdējo gadu laikā svarīgākie un nozīmīgākie projekti:

- Centrālās Baltijas jūras reģiona INTERREG IV A programmas projekts „Darba spējas un sociālā iekļaušanās” (CB52); izpildes laiks 2011–2013;
- ESF pētījums “Darba apstākļi un riski Latvijā” (1DP/1.3.1.3.2/08/IPIA/NVA/002); izpilde trīs etapos: 2005–2006; 2009–2010; 2012–2013;
- ES GRUNDTVIG projekts „Nodarbināto ar zemu izglītības līmeni integrēto prasmju stiprināšana attiecībā uz izvēli veselības jomā mainīgā darba tirgus kontekstā” (2008-3466/001-001); izpildes laiks 2008–2011;
- EEZ projekts „Biroju tehniskā aprīkojuma radītā iekštelpu piesārņojuma noteikšana un tā iespējamās ietekmes uz organismu novērtējums” (EEZ09AP-22); izpildes laiks 2009–2010;
- EEZ projekts „Vides modelēšanas centra izveide Rīgas Stradiņa universitātē” (LV0042); izpildes laiks 2008–2011;
- LZP „Metālu un noturīgo organisko piesārņotāju ietekme uz antioksidantu aktivitāti nodarbinātajiem atsevišķos Latvijas rūpniecības uzņēmumos” (RSU-ZP 08/03-2); izpildes laiks 2006–2008.

Darba drošības un vides veselības institūta darbības laikā, izmantojot klīniskās, epidemioloģiskās, fizioloģiskās, imunoloģiskās, alergoloģiskās, higiēniskās, ķīmiskās, bioķīmiskās u. c. metodes, veselības stāvoklis novērtēts vairāk nekā 30 tūkstošiem nodarbināto.

Nozares attīstību sekmējuši pētījumi, ko finansē gan Latvijas Zinātņu padome, gan Eiropas Savienība, gan sadarbības projekti ar ārvalstīm, gan pētījumos ieinteresētie uzņēmumi. Pētītas Latvijā biežāk sastopamās arodslimības – aroda etioloģijas plaušu slimības, alerģiskās slimības, aroda dermatozes; analizēts dažādu individuālo riska grupu pārstāvju veselības stāvoklis, piemēram, sievietēm reproduktīvajā vecumā, strādājošiem jauniešiem, Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidētājiem. Pētīti arī darba vides riska faktori un nodarbināto veselības stāvoklis dažādās nozarēs (kokapstrādē, mēbeļu rūpniecībā, ceļu būvē, veselības aprūpē, komunālo pakalpojumu nozarē u. c.). Pētījumu rezultāti tiek plaši izmantoti praktiskajā darbā, īpaši preventīvo pasākumu izstrādē, lai samazinātu arodslimību un nelaimes gadījumu biežumu darbā.

Veikti divi plaši, ES līdzfinansēti pētījumi par darba apstākļiem, riskiem un darba attiecībām Latvijā. Pirmais pētījums – Eiropas Savienības struktūrfondu nacionālās

Higiēnas un arodslimību laboratorijas darba sanāksme
(2012. gads)

programmas “Darba tirgus pētījumi” projekts “Labklājības ministrijas pētījumi” par darba apstākļiem un riskiem Latvijā tika veikts 2005.-2006. gadā (Nr. VPD1/ ESF/ NVA/04/NP/3.1.5.1./0001/0003), bet otrais – Eiropas Savienības Sociālā fonda un Latvijas valsts finansiāli atbalstīts projekts “Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu praktiska piemērošana nozarēs un uzņēmumos” realizēts 2009.-2010. gadā (Nr. 1DP/1.3.1.3.2./08/IPIA/NVA/002). Līdzīgs projekts tiek realizēts arī 2013. gadā.

Pirmā pētījuma mērķis bija arodveselības un darba tiesisko attiecību jomā radīt analītisko bāzi, kas būtu pamats racionālu un efektīvu lēmumu pieņemšanai, nodarbinātības un sociālās politikas programmu radīšanai un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai. Pētījuma laikā veiktas iedzīvotāju, darba devēju, darba aizsardzības speciālistu, kā arī dažādās nozarēs nodarbināto aptaujas, pieejamo arodveselības un darba drošības datu bāzu analīze, veikto pētījumu un objektīvās situācijas analīze, kas nodrošina iespēju balstīt darba aizsardzības politikas programmu izstrādi uz pētījumu rezultātiem. Pētījuma rezultāti liecina, ka darba aizsardzības un darba tiesisko attiecību reglamentējošo normatīvo aktu ievērošana darba vietās ir nepietiekama un nepilnīga ir arī sabiedrības informētība un izpratne par normatīvo

aktu prasībām. 2009.–2010. gadā veiktā pētījuma rezultāti norāda uz situācijas uzlabošanos, tomēr darba aizsardzības un darba tiesisko attiecību reglamentējošo normatīvo aktu ievērošana darba vietās vēl joprojām ir nepietiekama, kā sliktā vērtējama arī sabiedrības informētība un izpratne par normatīvo aktu prasībām. Turpmāk uzmanība būtu jāpievērš normatīvo aktu prasību vienkāršošanai, alternatīvām informēšanas un izglītošanas metodēm, kā arī regulārai un periodiskai valstisku indikatoru izstrādei, lai varētu novērtēt pasākumus, kas veikti darba aizsardzības un darba tiesisko attiecību jomā.

Pēdējo desmit gadu laikā aizstāvēti astoņi promocijas darbi medicīnas zinātņu doktora grāda iegūšanai:

- Natalja Kurjāne “Černobiļas avārijas seku likvidētāju klīniski imunoloģisks pētījums – 13–14 gadus pēc avārijas (vairogdziedzera slimības, polineuropātijas un onkoloģiskās slimības)” (2001);
- Tija Zvagule “Veselības traucējumu dinamika Černobiļas avārijas seku likvidētājiem vēlīnā periodā pēc darba piesārņotajā vidē (1996–2001)” (2004);
- Ženija Roja “Ergonomisko risku radīto arodveselības problēmu risinājumi ceļu būves nozarē strādājošiem Latvijā” (2005);
- Linda Matisāne “Jonizējošais starojums kā darba vides riska faktors veselības aprūpē Latvijā – saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem” (2008);
- Ivars Vanadziņš “Kokapstrādē nodarbināto arodslimības un preventīvo pasākumu kompleksa izstrāde kokapstrādes uzņēmumiem” (2008);
- Inese Mārtiņšone “Metinātāju darba vides gaisa piesārņojums ar metāliem un tā ietekme uz nodarbināto veselību Latvijā” (2011);
- Žanna Martinsone “Nerūpniecisko iekštelņu gaisa kvalitātes rādītāji un darba vides novērtēšanas pamatmetožu izstrāde” (2012);
- Pāvels Sudmalis “Noturīgo organisko piesārņotāju noteikšanas iespējas biovidēs un vides paraugos” (2013).

DDVVI darbā tiek izmantota pieredze, kas gūta, ilgus gadus sadarbojoties ar Eiropas, ASV, Japānas darba medicīnas institūtiem un stažējoties tajos, kā arī institūta darbinieku pieredze, strādājot par vides un darba veselības ekspertiem Eiropas Komisijā un par konsultantiem arodveselībā dažādās Eiropas valstīs.

DDVVI darbinieki, izmantojot pētniecībā gūtās atziņas, ir ņēmuši aktīvu daļību jaunās darba aizsardzības stratēģijas izstrādē, kas atspoguļota darba aizsardzības

politikas dokumentā “Darba aizsardzības jomas attīstības pamatnostādnes 2008.–2013. gadam” (apstiprināts 2008.15.04.). Dokumenta mērķis ir noteikt Latvijas darba aizsardzības sistēmas attīstības virzienus, lai nodrošinātu normatīvo aktu sekmīgu ieviešanu praksē un veicinātu drošu un veselībai nekaitīgu darba vidi visiem nodarbinātajiem. Papildus pamatnostādnēm izstrādātas “Darba aizsardzības jomas attīstības programma 2008.–2010. gadam” un “Darba aizsardzības jomas attīstības programma 2011.–2013. gadam”, kurās apkopoti konkrēti pasākumi darba aizsardzības jomas pilnveidošanai.

Darba drošības un vides veselības institūta darbinieki un katedras docētāji sarakstījuši gan mācību grāmatas, gan arī vairākas grāmatas par higiēnas un arodslimību jautājumiem.

Darba drošības un vides veselības institūta un Aroda un vides medicīnas katedras darbinieku sarakstītās grāmatas:

1. Aulika B. Farmācijas higiēna. – Rīga: Zvaigzne, 1991.
2. Eglīte M., Matisāne L., Vanadziņš I., Antonoviča R., Baķe M.Ā., Borisņiks A., Druķis P., Dumbrovska S., Grīnberga S., Martinsone Ž., Mārtiņšone I., Piķe A., Sprūdža D. Darba apstākļi un riski Latvijā. – Rīga: LRLM, 2007.
3. Aulika B., Avota M., Baķe M. Ā., Dundurs J., Eglīte M., Jēkabsons I., Sprūdža D., Vanadziņš I. Vides veselība. Sastādīja Eglīte M. – Rīga: RSU, 2008.
4. Darba vides riska faktori un strādājošo veselības aizsardzība. Kaļķa V., Rojas Ž. redakcijā. Materiālus sagatavoja un apkopoja V. Kaļķis, Ž. Roja, M. Eglīte, D. Sprūdža, M. Baķe, A. Krēsliņš, J. Staša u. c. – Rīga: Elpa, 2001.
5. Eglīte M. Darba medicīna. – Rīga, 2000.
6. Eglīte M. Darba medicīna. – Rīga: RSU, 2012.
7. Eglīte M. Putnkopju alerģiskās slimības. – Rīga: Zvaigzne, 1990.
8. Environment and sustainable development. Edited by M. Kļaviņš, W. L. Filho, J. Zaļoksnis. – Rīga: Publisher Academic Press of the University of Latvia, 2010.
9. Hincenberga J., Izrailietis Ļ., Eglīte M., Hļebnova I. Ķīmisko vielu izraisītās arodslimības. – Rīga: Zvaigzne, 1976.
10. Information notices on occupational diseases: a guide to diagnosis. The materials prepared by members of expert working group T. C. Aw, S. Ahmed, D. Choudat, C. Colosio, P. Cullinam, M. Eglite, V. Foa et al. –

Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009.

11. Izrailietis Ļ., Eglīte M. Arodslimības. – Rīga: Zvaigzne, 1980.
12. Izrailietis Ļ., Trahtenbergs I. Darba higiēna. – Rīga: Zvaigzne, 1978.
13. Lindberga Z., Bērziņa A., Audere A., Avots A. Higiēna. – Rīga, 1986.; 1991.
14. Vide un ilgtspējīga attīstība. Kļaviņa M., Zaļokšņa J. redakcijā. Līdzautore M. Eglīte. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010.
15. Блюгер А. Ф., Израйлет Л. И., Корзан В. А., Соминский В. Н., Шибаева Т. Н. Гигиена и профессиональные заболевания // Сборник научных статей. – Рига, 1977. вып II.
16. Блюгер А. Ф., Израйлет Л. И., Корзан В. А., Шакарнис В. Ф., Эглите М. Э. Гигиена и профессиональные заболевания // Сборник научных статей. – Рига, 1974. вып. I.
17. Блюгер А. Ф., Корзан В. А., Квятковская И. Я., Ходакель Э. Я., Эглите М. Э., Эрман М. Э. Профессиональная аллергология и иммунология // Сборник научных статей. – Рига: РМИ, 1980.
18. Израйлет Л. И., Устиненко А. Н., Ремез И. М., Шальнова Г. А., Векслер Х. М. Промышленность и иммунологическое состояние организма. – Профессиональная аллергия. Научное обозрение. – Москва: ВНИИ Медицинской информации, 1979.
19. Израйлет Л. И., Эглите М. Э., Промышленность и иммунологическое состояние организма. Профессиональная аллергия. Научное обозрение. – Москва: ВНИИ Медицинской информации, 1978.
20. Трахтенберг И. М., Тимофиевская А. А., Квятковская И. Я. Методы изучения хронического действия химических и биологических загрязнителей. – Рига: Зинатне, 1987.

No 2010. gada Darba drošības un vides veselības institūts sadarbībā ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru darba aizsardzības preventīvo pasākumu plāna ietvaros izstrādā dažādus informatīvos materiālus par darba aizsardzību – brošūras, atgādnēs, plakātus, elektroniskos materiālus u. c. Materiāli paredzēti darba aizsardzības vecākajiem speciālistiem, darba aizsardzības koordinatoriem, uzņēmumu vadītājiem, nodarbinātajiem, arodveselības un arodslimību ārstiem u. c. interesentiem. Informatīvajos materiālos rodama informācija par dažādiem ar darba drošību un veselību saistītiem jautājumiem. DDVVI organizē arī dažādus

Higiēnas un arodslimību laboratorijas darbinieces
(2011.gads)

informatīvus pasākumus un mācības dažādām auditorijām par aktuāliem darba aizsardzības jautājumiem.

Darba drošības un vides veselības institūts un Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Aroda un radiācijas medicīnas centrs radoši sadarbojas ar Krievijas un Ukrainas Medicīnas zinātņu akadēmijas zinātņu darba medicīnas institūtiem, Dānijas Nacionālo darba veselības institūtu, Norvēģijas Valsts arodveselības institūtu un Somijas Arodveselības institūtu, Zviedrijas Darba dzīves institūtu, kā arī ar darba medicīnas institūtiem un līdzīga profila universitāšu katedrām ASV, Beļģijā, Čehijā, Itālijā, Igaunijā, Lielbritānijā, Lietuvā, Kanādā, Japānā, Polijā, Ungārijā un Zviedrijā.

RSU Darba drošības un vides veselības institūts sadarbībā ar Baltijas jūras valstu kolēģiem ir iesaistījies projekta “Baltijas jūras valstu informācijas tīkls arodveselības un darba drošības jautājumos” īstenošanā. Tas paredz katrai Baltijas jūras valstij izveidot un uzturēt internetā noteikta standarta mājaslapu, kurā ir plašs informatīvais materiāls par attiecīgās valsts aktualitātēm arodveselības un darba drošības jautājumos (www.balticseaosh.net).

Savukārt Latvijā Darba drošības un vides veselības institūts sadarbojas gan ar dažādām valsts pārvaldes institūcijām (Labklājības ministriju, Valsts darba inspekciju, Veselības ministriju u. c.), gan arī darba aizsardzības jomā strādājošām organizācijām un profesionālām apvienībām.

Gandrīz 50 gadu gaitā RSU aģentūra „Darba drošības un vides veselības institūts” ir izveidojusies par darbaspējīgu, radošu un draudzīgu kolektīvu, kurš ir daudz paveicis arodveselības nozares pilnveidošanā Latvijā. Tajā strādā dažādu specialitāšu pārstāvji – ārsti, ķīmiķi, biologi, sabiedrības veselības speciālisti, sertificēti kompetentie speciālisti darba aizsardzībā. Daudzi no viņiem ir ieguvuši profesora, asociētā profesora, docenta, vadošā pētnieka un pētnieka nosaukumus, kā arī bakalaura, maģistra; medicīnas, ķīmijas, sabiedrības veselības zinātņu doktora grādus.

RSU aģentūras “Darba drošības un vides veselības institūts” darbinieki:

1. rindā (no kreisās) – vadošā pētniece Inese Mārtiņšone, institūta direktors Ivars Vanadziņš, profesore Maija Eglīte, pētnieks Pāvels Sudmalis, metodiķe Svetlana Lakiša, kvalitātes vadītāja speciāliste-ķīmiķe Anita Seile;
2. rindā – vadošā pētniece docente Mārīte Ārija Baķe, sekretāre Ilze Feldberga, vadošās pētnieces: Dagmāra Sprūdža, Nataļja Kurjāne un Tija Zvagule, laboratorijas vadītāja Žanna Martinsone

KONTAKTINFORMĀCIJA

RSU Darba drošības un vides veselības institūts

Adrese: Dzirciema iela 16, Rīga, LV1007
Tālrunis: 67409139
E-pasts: ddvvi@rsu.lv
Mājas lapa: www.rsu.lv/ddvvi

Higiēnas un arodslimību laboratorija

Adrese: Dzirciema iela 16, Rīga, LV1007
Tālrunis: 67409187
E-pasts: hasl@rsu.lv
Mājas lapa: www.rsu.lv/hasl

Aroda un vides medicīnas katedra

Adrese: Dzirciema iela 16, Rīga, LV1007
Tālrunis: 67409127
Mājaslapa: www.rsu.lv/avmk

Aroda un radiācijas medicīnas centrs

Adrese: Pilsoņu iela 13, Rīga, LV-1002
Tālrunis: 67069291
E-pasts: arodacentrs@stradini.lv
Mājas lapa: www.stradini.lv